

lööppi

3/2008

SUOMEN
AIKAKAUSLEHDEN-
TOIMITTAJAIN
LIITTO

**Työkierto ravistaa
rutiinin pölyt pois**

s. 12

s. 20

s. 26

Pääkirjoitus.....	3
Työkierto – suosittelemme kaikille!.....	4
Lööppi SAL:n syysseminaarissa.....	8
Lintulauta – Annin kirjapalsta.....	10
Kustannustoimittajien alueosasto Amanita-kustantamossa.....	12
Aikakauslehtijournalismin sivuainekokonaisuus.....	14
Helmijuttu: Uki Kiviranta.....	16
Kirja-arvostelu: Toimittaja kuvaa ovien lukkoja.....	23
Panu Rätty kansan kipukohtien kimpussa.....	20
SAL harrastaa: Tarja Ahlstrand ja maalaustaide.....	24
Vuorotteluvapaalla puutarhassa.....	26
TAKO-ilta innostutti.....	28
Kesägraafikko kertoo.....	30
SAL-uutisia.....	32

lööppi

Suomen Aikakauslehdentoimittajain Liitto SAL ry:n jäsenlehti | 15. vuosikerta | **Päätoimittaja:** Ismo Lehtonen, puh. (09) 777 77 359, ismo@seiska.fi | **Toimitussihteeri:** Kaija Plit, kaija.plit@sal-info.org | **Taitto:** Unto Helo
Muu toimituskunta: Leena Aho, Jaakko Jaskari, Marko Korhonen, Sinikka Pihlmaa, Timo Ripatti
SAL ry. Hietalahdenkatu 2 B 23, 00180 Helsinki, puh. (09) 611 055, fax (09) 604 897, **Puheenjohtaja:** Ismo Lehtonen **Asiamies:** Kaija Plit | **Toimistonhoitaja:** Jaana Virtanen, jaana.virtanen@sal-info.org | ISSN 1455-0032
Painopaikka: Painoyhtymä, Teollisuustie 21, 06150 Porvoo

pääkirjoitus OTTAA SE, MUTTEI ANNA.

Hyvää syksyä SAL:laiset!

Tätä kirjoitettaessa tes-neuvottelut olivat täydessä käynnissä, tai oikeastaan vasta päässeet kunnolla vauhtiin. Mahdolliseen hyväksyttävään neuvottelutulokseen tai lakkovaroituksen antamiseen oli 17 päivää eli melkein kolme viikkoa. Nyt jo tiedämme miten kävi ja missä mennään. Tuleeko ehkä lakko, vai tuliko sopimus neuvottelemalla?

Työnantajan asenne ei ole luvannut hyvää. Tarjolla on sieltä päin ollut heikennyksiä muun muassa työehtosopimuksen kattavuuteen, sairauslomaetuihin, loman kertymisperusteisiin ja ylityökorvauksiin. Paikallista sopimista palkoista on haluttu lisätä, ja sopiminen on tässä merkityksessä tarkoittanut työnantajan sanelumahdollisuutta.

Varsin kohtuulliset palkkavaatimukset puolestaan leimattiin mahdottomiksi hyväksyä, eivätkä ne kuulemma tukeneet tavoitetta palkita työntekijöitä työsuoritusten perusteella. Kuten usein on todettu, voivat työnantajat maksaa työntekijöilleen aivan niin paljon yli tsessissä määritellyn minimin kuin vain huvittaa. Mikään ei estä eikä ole estänyt tarkistamasta palkkoja ylöspäin.

Monitekemistä oltiin ensimmäisissä virallisissa kommentteissa nihkeitä korvaamaan mitenkään. Freetyön alihankintapykälät olivat silkka kauhistus.

On vaikea sanoa, uskoivatko työnantajat näihin vaatimuksiinsa ja vastauksiinsa itsekään. Jos eivät uskoneet, niin miksi lähteä vakaviin neuvotteluihin pelleilemään? Tinkimisessäkin hyvä tapa on esittää tarjouksia, jotka eivät ole suoralta kädeltä järjettömiä ja oikeasti mahdottomia hyväksyä. Jos taas ehdotukset oli tarkoitettu vakavasti otettaviksi, se osoittaa vakavaa ja syvältä lähtevää halveksuntaa lehtitalojen tärkeintä voimavaraa, työntekijöitä, kohtaan. Sanon tämän sillä uhallakin, että sopimus on solmittu ja maassa rauha ja hyvä tahto ihmisten kesken.

Alalla on viime vuosiin asti vallinnut suhteellisen asiallinen ilmapiiri, jossa on pystytty tekemään sopimuksia ja töitä useimmiten hyvässä hengessä ja sitoutuneesti. Parin vuoden aikana on kuitenkin käynnistetty hillitön irtisanomisten aalto, ja asioista on yritetty tehdä melkein väen väkisinkin riitaisia. Freepalkkioita on pyritty polkemaan, mikä on luonnollisesti työsuhteisillekin oikein huono asia. Työnantajan asenne sopimusneuvotteluissa oli tälle loogista jatkoa.

Kuitenkin kaikkien osapuolten tarkoitus lienee tehdä mahdollisimman hyvää journalismia lukijoita kiinnostavissa lehdissä. Tämä ei kuitenkaan kovin hyvin onnistu, jos ilmapiiriä aletaan tietien tahtoen, tai vaikka vain silkkaa taitamattomuutta huonontaa.

Lopuksi kuitenkin jotain iloistakin. SAL täyttää ensi vuonna 70 vuotta, ja luvassa ovat ikävuosista huolimatta nuorekkaat ja notkeat juhlat. Pankaa kalentereihinne jo päivämäärä 15.4. 2009 ja seuratkaa tiedotusta asiasta!

Syysterveisin,
Ismo Lehtonen

MIKA POLLARI

Suosittellemme kaikille!

Yhtyneissä Kuvalehdissä tehtäväkiertoa on järjestetty muutaman kerran. Kesällä 2007 kolme toimittajaa hyppäsi puoleksi vuodeksi toistensa saappaisiin. Kokemus oli hyvin myönteinen.

TEKSTI PIRJO MÄLÄ | KUVAT MARKO KORHONEN

Kenestäpä ei muutaman työvuoden jälkeen tuntuisi joskus siltä, että kaipaa työhön uutta otetta ja virkistäviä näkökulmia. Työpaikan vaihtaminen konaan ei ehkä kuitenkaan houkuta. Tehtävien kierrättäminen oman organisaation sisällä voi tarjota pal-

jonkin oppimisen ja vaihtelun mahdollisuuksia.

Suurella lehtitalossa monet tekevät samantyyppisiä tehtäviä, joten tehtävien vaihtaminen määräjaksiksi pitäisi periaatteessa käydä helposti. Kun Yhtyneiden Kuvalehtien lähes 40 lehdessä on kaikissa ainakin toimitussihteeri, graafikko

ja päätoimittaja, useimmissa myös toimittajia, toimituspäällikkö ja sihteeri, monentyyppisiä paikkoja on mahdollista vaihtaa.

Kun konserniin vielä kuuluu muitakin alan toimintoja, mahdollisuudet vain kasvavat. Tätä taustaa vasten on yllättävää, että tehtäviä kierrätetään niinkin vähän ja isos-

kana yhdeksän Otava-Kuvalehdet-konsernin työntekijää. Vain kolmelle löytyi tuolloin töitä. Nämä kolme vaihtoivat puoleksi vuodeksi toiseen lehteen.

Vaihdossa *Kotilieden* toimitussihteeri **Erja Salovaara** meni *Kotilääkäri*-lehden toimittajaksi. Kotieläinten terveydenhoidon erikoislehden, *KMVE*:in toimitussihteeri ja *Käytännön Maamiehen* toimittaja **Pirjo Mälkiä** vaihtoi **Erja Salovaaran** paikalle *Kotilieden* toimitussihteeriksi. *Kotilääkäri*n ruokatoimittaja **Soili Soisalo** muutti *Kotilieden* ruokatoimittajaksi.

Palkan maksusta tehtäväkierrrossa on periaatteessa sovittu, että se toimii entisellään, ihmiset vain vaihtavat paikkaa. Tässä kolmen työntekijän vaihdossa palkoista jouduttiin kuitenkin sopimaan, sillä paikkoja ei vaihdettu päittäin. Koska konsernista ei löytynyt maatalousalan osajaa, joka olisi halunnut alan ammattilehtiin, *Käytännön Maamiehen* toimituksessa töitä jaettiin puoleksi vuodeksi uudelleen ja ostettiin osin free-toimittajilta.

Pitkä työura motivoi vaihtoon

Kaikki kolme työkiertoon pääsyttyä olivat olleet samoissa tehtävissä jo useita vuosia. Kierrosta haettiin uusia ideoita omaan työhön ja haluttiin nähdä, miten erilainen lehti toimii. Ensimmäinen virallinen tehtäväkierto luotiin kuin tilauksena tähän tarpeeseen.

”Kahdeksan toimitussihteerivuoden jälkeen aloin epäillä, osaisinko kirjoittaa enää lainkaan isoja juttuja. Työpäivät täyttyivät editoinnista ja palstapätkien kokoamisesta. Mielensä kyti hiljainen kaipuu ehtiä joskus kokemaan toimituksen ulkopuolistakin maailmaa. Oikeasti aloin olla huolissani, kun työviikon kirkasti kirjainfo kaupungilla”, Erja Salovaara sanoo.

”Kun mahdollisuus puolen vuoden mittaiseen työkiertoon tuli, il-

moittauduin hihkuen mukaan. Päätoimittajakin suhtautui vaihtoon myönteisesti. Halusin nimenomaan kirjoittavaksi toimittajaksi. *Kotilääkäriin* lähdin avoimin mielin, aihepiiristä autuaan tietämättömänä.”

Soili Soisalolle lähtö tehtäväkiertoon ei ollut ensimmäinen kerta. ”Ruoan ja ravitsemuksen erikoistoimittajan työ on mielenkiintoista ja haastavaa, mutta olin tehnyt sitä *Kotilääkäri*ssä jo niin pitkään, että aloin kaivata uusia haasteita. Keväällä 2006 järjestin itselleni kolmen kuukauden pituisen tehtäväkierron *Suomen Kuvalehti Gourmetiin*. Seuraavaksi ehdotin yhteistyötä *Kotilieden* kanssa.”

Toimitusten erilaisuus yllätti

Kaikki kierrossa olleet huomasivat, että työtavoissa ja -käytännöissä sekä termeissä on yllättävän paljon eroja lehtien välillä. Oli mielenkiintoista nähdä, miten samoja toimitusjärjestelmän ohjelmia käytetään eri lehdissä yllättävän erilaisilla tavoilla.

Myös ihmisten toimenkuvat poikkeavat lehdissä paljon toisistaan. Samalla nimikkeellä tehdään kovin eri asioita.

Kun lehtien kohderyhmä on täysin erilainen, myös toimintatapa on aivan eri. Kun maatalouden ammattilehtä tehdään tekstin ja kuvissa olevan asiasisällön pohjalta, naisten lehtä tehdään paljon enemmän visuaalisuuden ehdoilla.

Sopeutumisessa uuteen työympäristöön on aina omat haasteensa. ”*Kotilääkäri*n toimitukseen oli helppo sujahtaa, tunsinhan koko joukon jo entuudestaan. Kuitenkin totuttelu parinkymmenen ihmisen toimituksesta viiden ihmisen toimittamiseen oli lievä kulttuurisokki. Ensimmäiseksi törmäsin tiedonkulun erilaisuuteen. Pienessä toimituksessa asiat – henkilökohtaisetkin – jaettiin ja puhuttiin päivittäin pyöreän pöydän ääressä kuin perheessä”, Erja Salovaara kertoo.

”Ensimmäiseltä juttumatkalta ▶

Pirjo Mälkiällä (vas), Soili Soisalolla ja Erja Salovaaralla on tehtäväkierrosta pelkästään hyviä kokemuksia.

sa työntekijäjoukossa on suhteellisen harvoja tehtävien vaihtamisesta kiinnostuneita. Muutamia onnistuneita tehtävien vaihtoja on kuitenkin saatu aikaan.

Kolme vaihtoa kesällä 2007

Kesän 2007 tehtäväkierto alkoi haula jo syksyllä 2006. Haussa oli mu-

Myös työyhteisö, johon uusi ihminen tulee, hyötyy kaikista tyhmistä kysymyksistä.

palasin toimitukseen täpinöissäni, mieli täynnä haastattelun herättämiä ajatuksia. Tuntui kuin aivoistani olisi ravisteltu rutiiniuden pölyt pois. Muistin taas, miksi olin alalle lähtenyt”, Salovaara muistelee.

Täydellinen irtiotto ei kuitenkaan ollut. Sähköpostin kautta työkierrossa olijat seurasivat koko ajan oman lehensä tapahtumia. Myös isoissa suunnittelukokouksissa oli mukana. Entisiin töihin hypääminen oli helppoa, kun oli suurin piirtein ajan tasalla.

Antoi paljon

Kokemukset työkierrosta olivat pelkästään positiivisia ja kierrätyksestä hyötyvät kaikki osapuolet. Myös se työyhteisö, johon uusi ihminen tulee, hyötyy kaikista tyhmistä kysymyksistä, jos vain haluaa niiden avulla kyseenalaistaa omia toimintatapojaan.

Tehtäväkierto antaa hyvän mahdollisuuden oppia uusia asioita, saada vaihtelua rutiineihin ja tutustua ihmisiin. uudet asiat selviävät kysymällä ja työ opettaa tehokkaasti.

Suurella talossa on paljon työssä syntynyttä osaamista, jonka jakaminen hyödyttäisi kaikkia. Aina on hyväksi katsoa asioita eri näkövinkkelistä ja nähdä erilaisia tapoja tehdä sama asia.

”Työkierto antoi itseluottamusta omaan ammattitaitoon ja kykyyn oppia uutta, tuoreita ideoita, uusia kontakteja ja työtapoja. Uutta puhuttua ja näkökulmaa tuttuihin töihin. Tunteen, etten ole jämähtänyt”, Salovaara luettelee.

Soili Soisalolle tehtäväkierto toimi porttina vähän uudennaisiin tehtäviin. ”Jo ennen kuin aika *Kotiliedessä* loppui, sovin uusista tehtävistä. Tällä hetkellä teen töitä useisiin lehtiin.” ■

Pirjo Mälkiän tekemän loikan leveys näkyy lehtien kansista. KMVETissä ja Käytännön Maamiehessä ovat arkipäivää vasikat, navetat, lypsyrobotit ja porsasripulit, mutta Kotiliedessä vastaan tulivat sandaalisukkahousut, fondit ja muut naiselliset asiat. Ja ruuan tuoksu.

kommentti

Työkiertoa vain työn kiertoa?

Sanoma Magazinesilla sitä on, Allerilla ei. Yhtyneillä Kuvalehdillä sitä harrastetaan, A-lehdillä oikeastaan ei. Yhdessä paikassa sitä nimitetään tehtäväkierroksi, toisessa työkierroksi. Ja joissakin se on esimiesten näkökulmasta vain työn kiertoa.

Yhtyneissä Kuvalehdissä työvoiman kierrätykseen konsernin tai lehtitalon sisällä lähdettiin oikeastaan aika myöhään, sillä esimerkiksi A-lehdissä työkiertoa toteutettiin jo 10–15 vuotta sitten. Yhtyneissä ensimmäiset askelet tehtäväkierrossa otettiin vasta kaksi vuotta sitten.

Alku oli lupaava. Syksyllä 2006 tehtäväkiertoon oli lähdössä Yhtyneissä yhdeksän ihmistä, mutta karsintakerroksen jälkeen vain kolme pääsi jatkoon. Talon ohjeissakin tästä kääntöpuolesta muistutetaan: ”tehtäväkierto ei ole subjektiivinen oikeus”.

Nihkeän alun jälkeen Yhtyneissä on seurannut entistä nihkeämpi toinen vuosi. Pääluottamusmies **Hanne Ahon** mukaan tehtäväkierrosta kiinnostuneita on ollut vähän ja vaihtoja lehtien välillä on toteutettu vielä vähemmän.

Ihmisiä pitäisi kannustaa toimituksissa tehtäväkiertoon. Nyt he eivät uskalla lähteä, koska pelkäävät esimiesten suhtautuvan kiertoon negatiivisesti niin, että he eivät pidä työstään ja lähtevät sen vuoksi. Sehän ei pidä paikkaansa.

Asenneongelmia on havaittu myös A-lehdissä.

Työkierto oli ennen yleisempää. Nyt henki on sellainen, että pitäydytään omassa lehdessä, eikä sieltä oikein ole ulospääsyä. Ja kun joukkoja on vähän, tulee tunnelma, että ”miksi lähdet pois, etkö ole tyytyväinen”, sanoo pääluottamusmies **Paavo Martikainen**.

Toinen ongelma ovat lehtitalojen pienet erikoislehdet. Niiden tekijät ovat usein niin syvällä työssään, että heitä ei voi repäistä irti tehtävistään ja korvata henkilöllä, jolla on ehkä journalistista ammattitaitoa, mutta ei patkääkään erikoisanalan kokemusta.

Aho kaipaa tehtäväkierron edistämiseksi lisää joustavuutta ja avoimempaa kulttuuria. Dramatiikkaa sen sijaan saisi olla vähemmän, sillä ei lyhyt syrjähyppy toiseen lehteen maailmaa kaada.

Ehkä tätä varten pitäisi perustaa jonkinlainen talokohtainen työkiertopankki, josta maksettaisiin kiertolaisten palkka. Sellainen järjestely innostaisi ehkä kaikkia käyttämään tehtäväkiertoa, kun rahat saisi pankista ja samalla tulisi ilmaista työvoimaa, Aho pohtii.

Ilmaista koulutusta?

Tehtäväkierrosta on kirjoitettu paljon kauniita sanoja. Vaikkapa tällaisia: se kasvattaa ryhmän ja yksilön osaamista, siirtää osaamista eri organisaatioiden välillä, luo positiivista kannustavaa ilmapiiriä, lisää yhteistyötä ja ymmärrystä eri yksiköiden, osastojen, ryhmien tai yritysten välillä.

Ainakin Sanoma Magazinesissa tehtäväkierron hyvät puolet on pääluottamusmies **Heljä Walamiehen** mukaan ymmärretty tasolla, jossa se on välttämätöntä.

Esimiesten suhtautuminen kiertotoiveisiin on ollut yleensä myönteistä, ja monet heistä ymmärtävät tämän olevan yritykselle ilmainen tapa kehittää työntekijöiden ammattitaitoa.

Walamiehen mukaan työkierto tuulettaa aivoja tehokkaasti, pakottaa tarkistamaan omia työtapoja ja avaa uusia näkökulmia.

Kaikki kierrossa olleet, joiden kanssa olen keskustellut, ovat olleet kokemukseensa tyytyväisiä.

Oma aktiivisuus tuntuu olevan joka paikassa ainoa mahdollisuus päästä hetkeksi muihin töihin. Walamiehen mukaan on vain hyvä asia, että kiertolaiseksi ei patistella. Kannustamisesta kukaan ei varmasti pahastu, mutta onko ohjeistus kohdallaan A-lehdissä?

– Työkiertoa suunnittelevan ”toivotaan mieltävän mitä haluaa oikeasti”. Onko kierto ratkaisu itselle vai mahdollisuus työnantajalle, Martikainen kertoo. ■

Marko Korhonen

Säännöt, säästöt ja työmarkkinasyksy puhuttivat

Tiukka työmarkkinasyksy, SAL:n sääntömuutos ja pienenevät jäsenmaksutuotot. Nämä ajankohtaisaiheet puhuttivat tänä vuonna SAL:n hallitusta syysseminaarissa.

TEKSTI JA KUVA KAIJA PLIT

SAL:n syysseminaarilla oli tänä vuonna nappiajoitus, sillä edellisenä päivänä Journalistiliitto oli julkistanut tes-tavoitteensa, jotka aamun Hesarikin oli uutisoinut. Niinpä vuoden ajan SAL:n testiryhmää vetäneellä varapuheenjohtaja **Virve Airolalla** oli ajankoh-taisaihe seminaariväen virittämiseksi tuoreisiin tes-tuntoihin. Airola iloitsi, että SAL:n esitykset monitekemisen korvaamisesta ja aika-kauslehtipuolen palkkaluokkaepä-kohdista olivat päätyneet myös liiton tes-tavoittelialle, samoin visu-

alistien huomioon ottaminen pa-remmin.

SAL:n seminaariväki nyökytteli hyväksyvästi 13,4 prosentin palkan-korotusvaatimukselle, josta myös liittohallitus oli päätöstä tehdessään ollut yksimielinen. Sen sijaan liiton esitys 100 euron korvauksesta laaja-mittaisesta ja jatkuvasta moniteke-misestä oli seminaariväen mielestä liian vähäinen.

Säännöt uusiksi

Kun Journalistiliitto helmikuun liit-tokokouksessa uudisti sääntönsä ja lakkautti liittokokouksen ylimpänä

päättävänä elimenään, on jäsenyh-distysten vuoro tehdä omat sääntö-sorvauksensa. Siispä SAL:kin joutuu miettimään, miten se uudessa tilan-teessa valitsee edustajansa SJL:n uu-teen valtuustoon.

Nykysäännöillä SAL:n hallitus valitsee liittokokousedustajat ja vuosi-kokous valtuutetut. Ensi helmikuun vuosikokoukseen tulevassa sääntö-muutoksessa esitetään, että jatkos-sa SAL:n hallitus valitsisi valtuutetut. Uudistusta seminaariväelle esitelty puheenjohtaja **Ismo Lehtonen** pe-rusteli hanketta muun muassa pa-remmalla valmistelutyöllä:

Seminaarin osanottajat Auli Saukkonen (takavasemmalla), Heidi Niskala, Tomi Sihvo, Maija-Leena Nissilä, Matti Rutonen ja Virve Airola perehtyivät kunstmuseum-Kumun pienoismalliin Tallinnassa.

– Kun hallitus pyytää osastoilta esitykset valtuutetuiksi, se päätös-tä tehdessään ehtii paremmin las-kea ja suhteuttaa valittavat henki-löt osastojen väkimäärään nähden. Sen sijaan vuosikokouksessa päätös voi olla arvaamaton: valituksi saat-taa tulla henkilöitä, joiden suostu-musta ei tiedetä. Tai suuret osastot voivat jyrätä pienet. Ja nykyinen, yksi edustaja per osasto -käytäntö voi vaarantua.

SAL:n sääntöuudistukselle on myös muuta tarvetta. Aika ajoin suuri hallituksemme on herättänyt kummastusta ja kritiikkiä. Nykysäännöllähän hallitus voi olla jo-pa 20-jäseninen, kun puheenjohta-jan lisäksi siihen voi kuulua 15 var-sinaista ja 4 varajäsentä. Melkoinen määrä väkeä 2800 jäsenen järjes-tössä.

– On hyvä muistaa, että meitä viisi kertaa suurempi Journalistiliitto naputtelee päätöksensä kahdentoista hallitusjäsenen voimin, Lehtonen muistutti.

Kurjuusko kohtalomme

Journalistiliitossa on laskettu, että sen keräämät jäsenmaksutuotot eivät enää riitä toiminnan pyörittämiseen. Jo nyt liitto käyttää sijoitustoiminnan tuottoja toimintansa ylläpitämiseen. Pari vuotta sitten pidetyssä liittokokouksessa yksi talouden paikkausesitys oli, että yhdistysten jäsenmaksuosuuksia pienennetään. Liittokokousväki ei kuitenkaan esitykselle lämmennyt.

Matti Rutonen tuntee D'Handtin suhteellisessa listavaalissa käytetyn menetelmän kuin omat taskunsa. Seminaariväki oppi myös muita tärkeitä kokousknoppeja.

Tänä keväänä SJL:n yhdistys-päivillä yhdistysten puheenjohtajat ja sihteeri saivat laskettavakseen budjetin, jossa jäsenmaksutuottoja oli alennettu 5 prosenttia. SAL:lle se merkitsi 45 000 euroa.

Onneksi tämä uhkakuva ei toteudu ainakaan vielä. Mutta ensi vuonna vähennysesitys tulee uudelleen, mutta oletettavasti kuitenkin aluksi yhden prosentin, eli SAL:lle 9000 euron suuruisena.

SAL:n asiamies **Kaija Plit** esitti seminaarissa laskelmia, mitä säästö-jä tuolla summalla SAL:ssa saadaan.

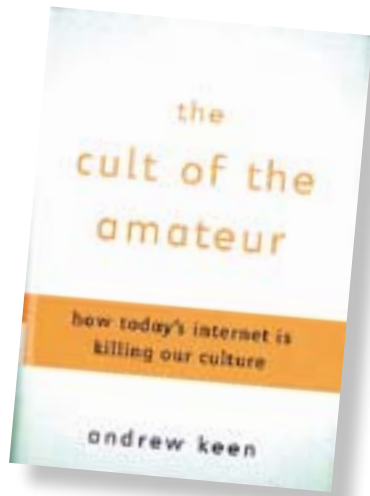
– Jos SAL tekee kuten työmarkki-noilla yleisesti, se lomauttaa tai irtisanoo henkilökuntaa. Jos SAL:n toimisto suljetaan kahdeksi kuukau-deksi, niin säästösumma on koosa. Yhdeksän tonnia säästyy myös, jos SAL lopettaa stipendien ja Sal-li-palkinnon jakamisen. Tai ehkäpä säästetään muuttamalla osa koulu-tuksista maksulliseksi ja karsitaan

koulutuksen määrää. Kenties *Lööppi* lakkaa ilmestymästä paperiver-siona, kun rahat eivät riitä paino- ja postilaskuun.

Mikä siis SAL:ssa on oleellista ja tärkeää? Mitä karsitaan? Tärkeänä seminaariväki piti edunvalvontaa, koulutusta ja yhteisöllisyyttä. Yli-määräisiä rönsyjä SAL:lle ei ole ker-tynyt hyvinäkään vuosina, mutta karsittavaakin löydettiin: työnan-tajaa hyödyttävä ilmainen ammatillinen koulutus voidaan muuttaa ainakin osittain maksulliseksi. Hal-lintokuluissa säästetään liki 5000 euroa, mikäli SAL:n sääntömuutos hallituksen pienentämisestä menee läpi.

– Kyllähän säästöt kirpaisevat ja näkyvät toiminnassamme. Niistä on hyvä jäädä myös näkyvä jälki Journalistiliittoon, kun me joudumme sinne lisätukianomuksia tekemään, ryhmätöissä ahkeroinut seminaari-väki mietti. ■

Andrew Keen: *The Cult of Amateur – How Today's Internet Is Killing Our Culture* noin 18 euroa Suomalaisesta kirjakaupasta. Saatavana myös pokkarina.

Kuka pelkää internetiä?

Brittikirjailija Andrew Keen panee maailman kurjuudet internetin piikkiin.

Häpeä. Se on päällimmäinen tunne, joka jäi mieleen Journalismin päivien avausluennosta viime keväänä. Brittikirjailija **Andrew Keenin** puheenvuoron *What should we really think about Web 2.0?* sanoma oli lyhyt mutta tyyli: yhteisöllinen internet tuhoaa länsimaisen sivistyksen. Hyvästi asiantuntijat, journalistit ja korkeakulttuuri! Tervetuloa virheellinen tieto, keho kansalaisjournalismi ja köhmäiset kotivideot.

Mutta en minä luennolla Keeniä hävennyt vaan itseäni ja ammatikuntaani. Satapäinen toimittajajoukko kuunteli mukisematta, kuinka Keen esitti hurjia väitteitä online-maailman petollisuudesta. Juuri kukaan ei kritisoinut, kyseenalaistanut tai kommentoinut. Ei vaikka Keen kuinka provosoi ja yllytti.

Keenin esikoiskirja *The Cult of Amateur – How Today's Internet Is Killing Our Culture* on vähintään yhtä provosoiva kuin hänen puheensa. Sosiaalisiin yhteisö-

hin perustuvan Web 2.0:n pahin ongelma on Keenin mukaan se, että yleisö sekä tuottaa että vastaanottaa sisältöä. Netissä valta ei ole asiantuntijoilla ja ammattilaisilla, vaan joukolla "amatööriapinoita".

Esimerkki amatöörien tuottamasta sisällöstä ovat verkkopäiväkirjat. Uusi blogi putkahtaa nettiin joka sekunti, ja vuoteen 2010 mennessä verkossa on yli viisisataa miljoonaa blogia. Bloggaajien määrän lisääntyessä subjektiivinen ja objektiivinen tieto sekoittuvat. Nykynuori ei Keenin mukaan osaa arvioida, kummasta saa luotettavaa tietoa: sanomalehti uutisesta vai blogspot.comin verkkopäiväkirjasta.

Itse uskon, että teinit ovat tarpeeksi välkkyjä ymmärtääkseen, että blogit saattavat olla täynnä huttua. Sen sijaan netissä tapahtuva propaganda voi jäädä monelta aikuiseltakin huomaamatta. Keen kertoo, kuinka suuryritysten, kuten McDonald'sin ja Wal-Martin,

työntekijät kaunistelevat yritystään koskevaa tietoa muun muassa Wikipediassa. YouTubessa pyörivä kotikutoinen video suklaata syövästä naisesta voi olla vaikka Fazerin sponsoroima. Ja mistäs sitä tietää, vaikka 16-vuotias tyttö tienaisi taskurahansa kosmetiikkajätiltä, jonka tuotteista hän vinkkaa ohimennen blogissaan.

Keen on huolissaan myös verkon nyrjähtäneestä ansaintamallista. Yhteisölliset verkkosivut, kuten YouTube ja MySpace perustuvat käyttäjien tuottamaan ja jakamaan sisältöön. On-line-maailmassa rahaa eivät kuitenkaan tienaa sisällöntuottajat, vaan setelit virtaavat palvelun kehittäjien taskuihin. Samalla kun datavelhot rikastuvat, levy- ja leffayhtiöt sulkevat oviaan ja menettävät miljoonia dollareita.

Anni Lintula on Demin toimittaja, jonka mielestä netissä parasta ovat Facebook ja verkkokirjakaupat. Tällä palstalla Anni ruotii työntekeä inspiroivia opuksia. Palaute: anni.lintula@gmail.com

Netissä valta ei ole asiantuntijoilla ja ammattilaisilla, vaan joukolla "amatööriapinoita".

Keenin kirja tuo mieleen amerikkalaisen elokuvaohjaaja **Michael Mooren** viihdyttävät ja provosoivat dokumentit, joissa suoristellaan mutkia ja kärjistetään faktoja. Keen mässäilee yksittäisillä tarinoilla verkossa tapahtuneista tietosuojarikoksista ja identiteettivarkauksista. Samalla hän maalaillee kauhuskenarioita verkon tulevaisuudesta. Eikö olekin pelottavaa: kenties viiden vuoden kuluttua voit selvittää Google Earth- ja Google Calendar -palveluiden avulla, mitä kuka tahansa yksittäinen henkilö puuhasi edellispäivänä tasan kello 14.56.

Keenin esimerkit ja faktat ovat kiinnostavia, viihdyttäviä ja monesti uskottavia. Kaikkia yhteiskunnallisia ongelmia ei kuitenkaan voi panna netin piikkiin. Vai onko todella syy netissä, jos äiti jättää lapsensa hoitamatta, koska surffaa

päivät pitkät deittisaiteilla seuraava etsimässä? Voiko verkkoa syyttää siitä, että opiskelijapoika häviää nettipokerissa 7 500 dollaria? Keenin mielestä kyllä, omasta mielestäni ei.

Herra Keen,

Tämä jäi kevään Journalismin päivillä sanomatta. Minä uskon, että netti on väline, jonka avulla voidaan edistää hyvää tai pahaa. Nettipokeria pelaamalla voi ajaa itsensä taloudelliseen ahdinkoon, mutta niin voi huoltoaseman pajatsoillakin. On toki totta, että verkko on pullollaan kelvotonta dataa, mutta ikävä kyllä myös painokoneiden läpi kulkee paljon paskaa: huonoja romaaneja, keskinkertaisia runoja ja virheellisiä lehtijuttuja. Ei netti kulttuurilla tuhoa. Jos sen joku tekee, niin ihminen itse. ■

Kustannustoimittajien alueosasto vieraili Amanita-kustantamossa

Toukokuuisena perjantaina viitisentoista kustannustoimittajaa pienistä ja keskiuurista kustantamoista lähti kohti Somerniemellä sijaitsevaa Amanita-kustantamoa, jossa vierailusta oli haaveiltu osastolaisten keskuudessa jo parin vuoden ajan.

TEKSTI JA KUVAT: Z AHO

Kirjailija **Kaari Utrio** otti meidät lämpimästi vastaan hirsisen kotinsa etupihalla. Talo on hankittu edullisesti huutokaupassa 1970-luvulla ja sitä on laajennettu pikku hiljaa rakentamalla lisäksi siipiä sekä varastotilaa kirjoille.

Kirjailijapariskunnan iloksi pihaan on myös puhjennut lähde, jonka äärelle he ovat rakentaneet kauniin rantasaunan.

Kaari Utrio kertoi lämpimän humoristisesti siitä, kuinka he alun perin yrittivät miehensä **Kai Linnilän** kanssa elää luontaistaloudessa, viljellä maata ja hyötypuutarhaa sekä hoitaa lampaita muutamien ensimmäisten Somerniemellä viettämien

Amanita on erikoistunut historiallisiin teoksiin.

sä vuosien ajan.

Melko pian he kuitenkin päättivät jättää maanviljelyn paikallisille ja keskittyä siihen, minkä he molemmat hallitsivat parhaiten eli kirjoittamiseen.

Soveltuvuudesta kukkapenkissä

Ihastelimme kaunista puutarhaa ja sen patsaita. Kuuntelimme samalla, kuinka emäntämme filosofoi siitä, kuinka ihmisen työskentelytavan näkee, kun hänet panee ulkotoihin.

Urapolku Amanita-kustantamossa onkin usein alkanut kukkapenkin myllertämisellä, minkä jälkeen työkokelas on vasta päässyt työskentelemään siististi kirjoituspöydän äärelle sisätiloihin. Utrion

mukaan vain kerran tämä ”työhön-ottotesti” on epäonnistunut.

Sisätiloihin siirtymisen jälkeen keskustelussa kävi ilmi se, että Amanita-kustantamo esittelee myyntisalkussaan eli portfolioissaan vuosittain uusia kirjaideoita Tammelle, joka kantaa liiketaloudellisen kustantamisen riskin.

Kaksi kustannustoimittajaa kirjoittaa teoksia kirjailijoiden lisäksi. Kirjojen kuvatoimitus, graafinen suunnittelu sekä taitto hoidetaan Amanitassa painovalmiiksi pdf:ksi asti.

Koru- ja karvalakkipainoksia

Saimme selailtavaksemme kauniisti sidottuja kookkaita ns. coffee table-kirjoja. Eräässä niistä esitellään vanhoja koulujen kuvatauluja.

Kuulimme olevan hyvin tyypillistä, että julkaistusta kirjasta otetaan melko pieni painos, esimerkiksi 1500 kappaletta, joka numeroidaan.

Uusia painoksia ei yleensä oteta, minkä vuoksi teokset ovat ikään kuin uniikkeja. Teokset saattavatkin muuttua hetkessä harvinaisuuksiksi, joita keräilijätkin havittelevat.

Toisinaan tällaisesta numeroidusta korupainoksesta saatetaan vielä kuitenkin tehdä myös ns. ”karvalakkipainos”, kuten on tehty **Elias Lönnrotin Flora Fennicasta**.

Pohjoisten kansojen historia vuodelta 1576 herättää kunnioitusta.

Kirjaidea voi kummuta vaikkapa Amanitan omasta kuva-arkistosta.

Kunnioittava hiljaisuus laskeutui kustannustoimittajien keskuuteen, kun arkistojen kätköistä löytyi lehteiltäväksemme **Olaus Magusin Pohjoisten kansojen historia** -teoksen latinankielinen laitos vuodelta 1576. Kävi ilmi, että Basellissa ja Roomassa painetuissa teoksissa on eri kuvat.

Finlandia-kuva-arkisto

Amanita on erikoistunut historiallisiin teoksiin. Usein kirjaidea saatetaan kummuta kuvamateriaalista, jota kustantamolla on käytössään runsaasti.

Erilaisten vaiheiden jälkeen Kai Linnilä osti Finlandia-kuva-arkiston Yhtyneiltä Kuvalehdiltä vuonna 1986. Tuolloin hän luuli, että kuvia olisi arkistossa noin 100 000 kappaletta, mutta myöhemmin kävi ilmi, että filmimuodossa olevia kuvaruutuja olikin arkistossa peräti miljoona. Näistä vasta osa on digitalisoitu. Valokuvien ja filmien valtavan määrän vuoksi kuva-arkistolle jouduttiinkin rakentamaan oma lisäsiipensä.

Vierailumme kruunasi illallinen paikallisessa Punainen Lumme -ravintolassa. Isäntämme Kai Linnilä kertoi, että hän oli aikoinaan liittynyt SAL:in jäseneksi. Hänet oli kuitenkin erotettu vuonna 1969 tultuaan nimitetyksi *Voima*-lehden päätoimittajaksi.

Päädymme viemään viestiä eteenpäin SAL:in kantaville voimille siitä, että Linnilän jäsenyys palautettaisiin, jos hän niin yhä toivoo. ■

Mitä jäi mieleen? Opiskelijan näkökulma

TEKSTI: ANTTI ROUTTO | KUVA: MERJA SALO

Taideteollisen korkeakoulun aikakauslehtijournalismin lukukauden mittainen sivuaineopetus on jaettu halki niin, että syksyllä on ohjelmassa teollisuus ja keväällä taide. Syksy keskittyy aikakauslehtien työprosesseihin ja konseptien rakentamiseen, keväällä tehdään oma lehti ja siihen jutut. Alan ihmisten puhe omista lehdistään ja työstään ovat tärkeä ja virittävä osa opintoja. Sivuaineen viime vuoden kurssin opiskelija kertoo, miltä kuulosti, kun kävitte kertomassa millaisia omat lehtenne ovat.

Syksyllä 2007 ja vuoden 2008 keväällä Taideteollisessa korkeakoulussa järjestettiin aikakauslehtijournalismin sivuaineekokonaisuus. Siellä opittiin ainakin se, että aikareiden parissa työskentelevät osaavat paitsi kirjoittaa, myös puhua.

Opiskelijoille omasta työstään ja omista lehdistään saapuivat lukuvuoden aikana kertomaan lähes kahdenkymmenen eri aikakausjulkaisun edustajat. Joukko oli sekalaisuudessaan varsin edustava otos suomalaisen aikakauslehtijournalismin kirjosta. Paikalle tulivat esimerkiksi *Talouselämän*, *Seiskan*, *Veli-lehden*, *Duodecimin*, *Raw'n*, *Tulvan*, *Avun*, toimihenkilöliiton *PRO-lehden* ja *Journalistin* edustajat.

Aikakauslehtien edustajat tietävät, mitä ovat tekemässä ja seisovat julkaisujensa takana. Se on päällimmäinen tunne, joka kokonaisuudessa näistä puheenvuoroista jäi. Poikkeuksiakin löytyi, kuten *Katse.org*-nettijulkaisun päätoimittaja **Jukka Järvinen**, joka oli kaikkea muu-

ta kuin innostunut omasta nettilehdestään.

Argumentaation tasolla parhaiten jäivät mieleen *Seiskan Eeva-Helena Jokitaipale* ja *Veli-lehden Antti Isokangas*. Muidenkin lehtien edustajat olivat toki perillä siitä, mistä heidän lehdistään on kyse, mutta kenties varautuminen vihamieliseen vastaanottoon sai Jokitaipaleen ja Isokankaan torppaamaan hankalat kysymykset jo ennen niiden esittämistä. Jokitaipale esitti pylväsdiagrammeihin *Seiskan* lukijakunnan ikärakenteen ja sosioekonomisen taustan. Se osoitti, että *Seiskaa* lukevat kaikki ikään, taustaan ja asuinpaikkaan katsomatta. Isokangas puolestaan halusi tehdä selvän rajanvedon aikaisempiin vastaavatyyppeihin miestenlehtiin ja esitti feminististä itsekritiikkiä.

Yhteistä näille, kuten muillekin puheenvuoroille oli, että niissä esitellyt konseptit olivat hyvin selkeitä. Lehtiään esittelemään saapuneet ihmiset esiintyivät hyvin ja osasivat antaa edustamistaan lehdistä opiskelijajoukkoille edullisen vaikutelman.

Ehkä aikakauslehtijournalismissa onkin kyse juuri siitä: tiettyjen asioiden esittämisestä oikeanlaisille yleisöille. Voisin kuvitella, että monet esityksistä olisivat olleet erilaisia jos kyseessä olisi ollut opiskelijajoukon sijasta esimerkiksi ryhmä potentiaalisia mainostajia. Nyt naisasian eturintamassa seisovat muutkin lehdet kuin *Tulva*. Laadukkaan journalismin jäljillä olivat myös muut kuin *Raw*.

Aikakauslehtijournalismin sivuaineen uudet opiskelijat valitaan syyskuussa. Edellinen kurssi teki toukokuussa 2008 opintomatkan Amsterdamiin missä tutustuttiin *Sanoma Uitgeversin* ja *ilse median* toimintaan.

Käytännön tasolla lehtien konseptit eivät ehkä kuitenkaan ole niin selkeitä kuin niiden edustajat halusivat antaa opiskelijajoukon ymmärtää. Lehtien sivuilta voi löytyä monia erilaisia, sisäisesti ristiriitaisia ääniä.

Aikakauslehtijournalismin tyypillistä lienee se, että kohderyhmiensä sisällä ne puhuvat hyvin erilaisille ihmisille. Silti jokaiselle lukijalle pitää tulla tunne, että lehti puhuu juuri hänelle. Henkilökohdaisuus muuttuu ongelmaksi, sillä lehdet puhuttelevat monta muutakin ihmistä kuin vain sinua. Kuitenkin sitä samaa lehteä lukee moni muukin ja kaikki pitäisi saada ostamaan seuraava numero. Mutta ehkä moniäänisyys onkin aikakauslehtien rikkaus ja elinehto. Ovathan ihmiset itsekkin ristiriitaisia kokonaisuuksia, ainakin ne mielenkiintoisimmat tyypit. ■

AVOIN LUENTOSARJA

Journalistinen työprosessi aikakauslehdissä syksyllä 2008

maanantaisin 15.30 – 18.00 Taideteollinen korkeakoulu, Hämeentie 135 C, 8 kerros suuri luentosal.

- Yhteistyössä SAL ja TaiK
- Kaikille kiinnostuneille avoin, vapaa pääsy.
- Näkökulmana työn muutokset aikakauslehdissä 2000-luvulla.
- SAL:n jäsenistölle tehty Työn muutokset -kyselyn tulokset esitellään luennoilla
- työstään puhuvat aikakauslehtien tekijät
- opetuksesta vastaa aikakauslehtijournalismin professori Maija Töyry

10.11.

Toimittajan ja valokuvaajan työ aikakauslehdessä.

17.11.

Graafisen suunnittelijan työ aikakauslehdessä. Työprosessien murros: toteuttajasta visuaalisuuden suunnittelijaksi

24.11.

Journalistisen työn johto aikakauslehdessä: toimituspäällikkö ja toimitussihteeri. Suunnittelu, editointi ja palaute työprosessin runkona.

1.12.

Verkkojulkaiseminen aikakauslehdissä. Verkkotoimittajan työnkuvan kehittyminen ja uudet haasteet. Integroitu vai erillinen verkkotoimitus?

8.12.

Päätoimittajan työ. Kolme päätoimittajaa, kolme lehteä.

Ihantala sinetöi uran

Miten pollealta tuntuikaan 17-vuotiaana 1962 edustaa Satakunnan Kansaa Jämillä moottorilennokkien SM-kisoissa. Se oli ensimmäinen reportaasini. Syvimmät tuntoni liittyvät kuitenkin Ihantalan taistelujen 60-vuotisjuhlasta Apuun tekemääni juttuun, joka oli viimeisin työni ennen eläkettä.

TEKSTI: UKI KIVIRANTA

Jämin muisteluissa on huima annos nostalgiaa, jonka takia olisin voinut valita sen helmijutukseni. Olen myöhemmin käynyt Jämin ilmailukeskuksen yhä säilyneessä päärakennuksessa katsomassa salin nurkausta, jonka pöydällä naputtelin kapsäkin kokoista Remingtonin ”matkakirjoituskonetta”. Puuttui vain päästä hattu, jonka silkkivyöhön olisi tuikattu PRESS-kortti.

Sittemmin ainoastaan Ihantalan kokemus voi urani helmenä ohittaa Saloran suuren veropetosjutun, jota *Ilta-Sanomien* Turun kirjeenvaihtajana olin ensimmäisenä paljastamassa 70-luvun loppupuoliskolla. Salorasta alkoi nykyinen tutkiva journalismi. Keskityin siihen ja muiden kaivamieni tapausten perusteella nimettyyn ”Turun tautiin” *Ilta-Sanomissa*. Jatkoin suurien juttujen kuten Helmingin metroskandaalin, Tampereen Noppa-

sotkun ja poliittisen rahan selvittelyä ja selostamista siirryttyäni *Apu*-lehteen 1982.

Sitten Ihantalaan

Ihantalan taistelujen 60-vuotisjuhlassa muistettiin niitä miehiä ja naisia, jotka oman henkensä uhalla ja uhraten pelastivat isänmaamme.

Jos taistelut Ihantalassa olisivat päättyneet Suomen romahtamiseen, niin toisenlaisessa yhteiskuntajärjestelmässä kritiikkiin taipuvaisten toimittajien tie olisi kulkenut gulgiiin. Panssarit olisivat vahtineet ideologista puhtautta, jossa vapaa lehdistö olisi merkattu maaliksi.

Kunnioitan Ihantalan ja Suomen puolustajien muistoa nöyränä.

Sain käydä koulua, opiskella ja nauttia nuoruuden kukkeudesta saman ikäisenä, jonka edeltävä sukupolvi vietti kuoleman vaanimana talvi- ja jatkosodan korsuissa. Ja vielä sodan jälkeenkin he kärsivät puutteesta rakentaessaan meille lapsillemme hyvinvointi-Suomea.

Siteerasin Ihantala-reportaasisani juhlassa puhunutta sodanaikaisen presidentin **Risto Rytin** pojan tytärtä **Hanna-Liisa Ryti-Erkinheimoa**. Hän totesi oppikoulunsa historianopettajan 1950-luvulla sivuuttaneen sodat toteamalla, että **Kyösti Kallion** jälkeen presidentiksi tuli Risto Ryti, joka oli rikollinen ja jou-tuikin kuritushuoneeseen.

Virallinen Suomi ja etujaan ka-

Erkki Oinonen jatkosodan puolivälissä.

Mannerheim-ristin ritari Oinonen tunnetaan kotipuolella myös veteraanikuoron pitkäaikaisena ykkösbassona.

”Joka mies sodassa pelkää”

En minä sodasta mitään tiennytkään ennen Talin ja Ihantalan taisteluja, sanoo Mannerheim-ristin ritari Erkki Oinonen, 89.

Ylikersantti Oinonen sai Mannerheim-ristinsä erityisesti Talin-Ihantalan taisteluista.

Nimitysesityksessä todetaan:

”29.6.44 ylikersantti Erkki Oinonen Leitimajurin maastossa valloitti yksinään kiviraunioissa olleen vihollisen varustuksen tuhoton lukuisia vihollisia ja aukaisen tietä omalle hyökkäykselle. Ylikersantti Oinonen haavoittui tämän taistelun yhteydessä.”

Mannerheim-risti myönnettiin Oinoselle 18.7.1944.

Ristiä oli ehdotettu hänelle jo aiemminkin muutamaan kertaan. Oinosen ansiolistaan on kirjattu useita sotatapahtumia, joista muutamia myöhemmän arvion mukaan olisivat yksittäisinä suorituksina riittäneet nimitykseen.

”Jätin sodan juoksuhautoihin”

Oinonen ei itse paljoa perusta sankaruudestaan, eikä edes kovin halukkaasti sotaa muistele.

– Sodan loputtua päätin, etten tuo sitä mukanani kotiin. Yhden kerran ainakin vuosikymmen sit-

ten näin unta, että olin rintamalla. Sen koommin tai sitä ennen en ole niitä unia nähnyt.

– Eikä ole väliksikään.

– En ollut mielestäni sen kummempia sotilas kuin muutkaan. Sodassa ei ole sankareita. Joka mies siellä pelkää, mutta toinen hallitsee hermionsa paremmin kuin toinen.

Oinonen palveli talvisodassa jalkaväkirykmentti 38:ssä. Jatkosodassa hän oli JR 30:ssä.

JR 30 oli asemasodan aikana Syvärillä, mutta siirrettiin neuvostotarmeljan suurhyökkäyksen alettua 11. divisioonan mukana Karjalan kannakselle Talin-Ihantalan alueelle. Kenraalimajuri Kaarlo Heiskanen johtama divisioona yritti verisissä taisteluissa yhdessä muiden suomalaisvoimien kanssa sulkea vihollisen jättiläismottiin Leitimajurin koillispuolella, mutta voimat loppuivat muutamassa päivässä.

”Kunpa kaikki sodalta säästyisivät”

– Sen voin sanoa, että Talin ja Ihantalan taistelut olivat yhtä räiskettä koko ajan. Ei siellä miehen pää paljoa maksanut.

– Niitä kokemuksia en toivo pahimmalle vihamiehellekään, en edes venäläisille.

– Mutta Suomen kohtalo siellä ratkaistiin.

Haavoittuttuaan 29.6. Oinonen ei enää ehtinyt toipua rintamakuntoon ennen asclepoa. Hän palasi Siilinjärvelle kotitalalleen Marja-emäntänsä kanssa. Pari oli vihitty 14.3.1940 eli päivän talvisodan päättymisen jälkeen. Perheeseen syntyi kaksi poikaa, ja tilaa hoitaa nykyään pojanpoika.

– Minä sitä vitsailin, että minun osaltani rauhaa kesti silloin vuorokauden...

Savolaismiehenä Oinosella on hauska juttu sotasairaalarissuluttuaan Kauhajoelta.

– Ne pani meiltä vaatteet lukkojen taa, ettemme lähtisi sairaalasta puntikselle. Kun sitten radiossa kerrottiin, että minulle on myönnetty Mannerheim-risti, niin minulle tuotiin takki ja housut. Hoitaja tuumi, että tähän mieheen voi luottaa, ei se kuvatta kylille lähde.

– En lähtenytäkään, mutta vaatteet kylä lähti. Joka ilta niitä joku jonotti, ja livahti sairaalan ikkunanasta yöhön.

Mutta sitten mieli vakavoituu, kun hän kertoo, että asuu Alkuliinan palvelukodin kaksiota nyt yksin.

Kaksi vuotta sitten Marja-emäntä nukkui pois.

Vanhan soturin silmät kostuvat. Hän kääntää katseensa alas ja isoille kämmenille putoaa kyynel. Yhteisiä muistoja kertyi yli 62 vuotta. ■

”Kunnioitan Ihantalan ja Suomen puolustajien muistoa nöyränä.

Uki Kivirannan mielestä hänen Ihantala-reportaasinsa paras osa oli tämä Mannerheim-ristin ritarin Erkki Oinosen haastattelu. Erkki Oinonen siirtyi ajasta ikuisuuteen vuoden 2005 lopulla.

lastelleet hännystelijät olivat suومتuneet. Se sumutti minultakin sotien taustan ja Rytin merkityksen aikuisikään saakka. Meille syötettiin pasifistista puppua ja tyrkytettiin neuvostosolutuksen peitteeksi osoittautuneen Rauhanpuolustajat ry:n jäsenyyttä.

Sotaveteraaneja ei arvostettu. Opiskelijamaailmassakin nälvittiin sotavammojen takia veteraaneille korvausta esittäneille, että ”mitäs menivät sinne”.

Aidon kansan keskuudessa virtauokset olivat toiset. Senpä takia uusstalinistien isänmaata vuosina 1970–80 uhannut petos ei edennyt uhoja pidemmälle.

Ihantala-juttuni (Apu 28/2004) kirjoitin tässä hengessä. Siitä tuli oma eksponenttini veteraanien arvolle, joka aikojen muututtua kohotasi kovin harvenneen joukon. Pidän kiistattomana sitä näkemystä, että Suomi pelastui Talin-Ihanta-

lan torjuntavoitoissa neuvostomiehitykseltä sekä väestön pakkosiirtoilta ja likvidoinneilta, joista oli listat valmiina.

Suurvallalta loppui Suomen nujertamiseen varattu aika. Sen oli riennettävä kaikin voimin Saksaan saalistamaan ennen länsivaltoja.

Sotasyllisyykskin on täysin selvä; olen siitä nyt eläkeläisenä suorittanut pitkän oppimäärän. Ryti ja kumppanit olivat kunnian miehiä. Todellinen syyllinen oli diktaattori J.V. Stalin, joka ammutti Mainilan laukaukset omiin miehiinsä ja lavasti syylliseksi Suomen päästäkseen aloittamaan talvisodan. Yhtäläilla Stalin ja Neuvostoliitto oli syyllinen jatkosotaan. Siinä Stalin yritti uudelleen syödä Suomen ärsyyntyneenä talvisodassa purtiloonsa jäätyneistä alkupaloista. ■

Uki Kiviranta lähdessä selostamaan Linnan juhlia Apuun 1980-luvun lopulla.

Panu Rätty omantunnon ohjaamana

Kansan kipukohtien kimpussa

TEKSTI JA KUVAT ELINA JÄRVI

Nuorena hän oli punkkari. Kun Panu Rätty kasvoi aikuiseksi, hän alkoi vaikuttaa tekstinsä kautta.

Suoriin housuihin ja pikkutakkiin pukeutunut mies sulautuu katukuvaan matti meikäläisenä. Todellisuudessa hän on tunkeutunut yhteiskuntamme kiumuroihin syvämmällä kuin vastaantulija ehkä arvaisi. **Panu Rätty**, 42, on viettänyt aikaa Natural Born Killersin perustajan, **Lauri Johans-**

Panu Rätty tarkastelee maailmaa ja nostaa omat havaintonsa tekstinsä kautta esille. Hän tekee työtään sosiaalisen omantuntonsa ohjaamana.

sonin, kanssa selvittääkseen, miten miehestä tuli murhaaja. Hän on istunut **Armas Gerdtnin** kotisohvalle juttelemassa tämän pojasta **Petristä**, joka teki Myyrmannin pommi-iskun.

Toimittaja Rädyn mielestä haastatteluja ei koskaan pitäisi tehdä ravintoloissa tai kahvilassa. Haastateltavan luonnollinen ympäristö, esimerkiksi koti, on aina parempi vaihtoehto. Tällä kertaa hän kuitenkin ehdottaa – kuin oman sääntönsä kumotakseen – haastattelu paikaksi Svenska Teaternin Café Kafkaa. Istahtaessaan pöytään hän huokaisee helpottuneena, koska pitkään työn alla ollut editointikirja lähti haastattelua edeltävänä aamuna taittoon. Mies hörppää lasiaan Pepsiä ja alkaa puhua.

– Kirjan perusajatuksena on, että editointi alkaa lehden konseptin suunnittelusta, se päättyy yksittäisen jutun editointiin ja kattaa koko tämän kaaren. Editointikulttuuri on Suomessa vielä kovin vaiheessa, hän sanoo.

Panu Rädyn lisäksi kirjan kirjoittajina ovat aikakauslehtijournalismin professori **Maija Töyry** ja koulutus suunnittelija-toimittaja **Kristiina Kuisma**. Editointi aikakauslehdessä julkaistaan Helsingin kirjamesseilla 26. lokakuuta.

Tämä ei suinkaan ole ensimmäinen kirja, jossa Rädyllä on näppinsä pelissä. Nuorena miehenä hän kirjoitti kokeellisen romaanin *XYZ*. Vuonna 1994 wsoyn julkaisema kirja saa hänet nyt nolostumaan kokeellisuutensa vuoksi. Neljä vuotta myöhemmin syntyi vähemmän kokeellinen *Muuri*.

– Toimittajana kieltäydyin molempien kirjojen kohdalla kaikista haastatteluista, Rätty naurahtaa.

Takapulpettien hiljaiset

Vuosien aikana Rätty on kirjoittanut rikollisuudesta ja heroiiniriippuvaisista. Hän on hengaillut Sörkässä kodittomien kanssa tekstittäessään valokuvaaja Ben Kailan kirjaa *Homeless – Kodittomat*. Haastatteluhetkellä Rädyllä on työn alla *Olivia*-lehteen juttu eroista. Hiljattain ilmestyi Helsingin Sanomien sunnuntaisivuilla kirjoitus prostituutiosta.

– Minulla on voimakas sosiaalinen omantunto. Marginaalin kautta voi katsoa keskustaa, ja kertoa siitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Kirjoitin asunnottomista jutun *Suomen Kuvalehteen*, koska päättäjät lukevat sitä. Tykkään teksteistä, joissa on yhteiskunnallista herkkyyttä.

Hän teki jutun Petri Gerdtnistä, jotta Suomessa kiinnitettäisiin huomiota nuorten mielenterveysongelmiin ja takapulpettien hiljaisiin.

– Tuollaiset haastattelut ovat herkkiä tilanteita. Surun kohtaminen ei ole toimittajalle yksinker-

vat joka päivä sydäntä särkeviä. Silloin on tärkeää muistaa, että tämä on yksi osa elämää, mutta on myös muita osia.

Aikoinaan Rädyn osoite ja puhelinnumero olivat salaisia, mutta nykyään hän ei näe tietojen salaamiselle tarvetta.

– Olen ottanut sen linjan, että pyrin olemaan reilu ihmisiä kohtaan. Odotan heiltä samaa.

Vakavien aiheiden vastapainoksi Rätty taipuu kevyempäänkin tekstiin. Hän vei aikoinaan **Pyry**-koiransa Lappiin tutustumaan tämän

” Jos haastateltava kertoo, miten ampui kaveriaan otsaan, totta kai siihen jollakin tavalla reagoi.”

taista, vaikka silloin ollaankin läsnä ammattilaisena. Armas Gerdtnillä oli kuitenkin voimakas halu puhua pojastaan: ensimmäinen haastattelukerta kesti kuusi tuntia. Toisinaan esitin vain yhden kysymyksen ja hän puhui tunnin.

Rätty ei ota haastattelutilanteissa varsinaista toimittajan roolia. Oma olemus ja puhetapa eivät vaihdu, on hän sitten haastattelemassa narko- maania kadulla tai ministeriä eduskunnassa.

– Olen oma itseni, mutta en tuo itseäni esille. On tärkeää, ettei leiki toimittajaa, vaan on tilanteessa läsnä ihmisenä. Jos haastateltava kertoo, miten ampui kaveriaan otsaan, totta kai siihen reagoi jollakin tavalla, hän miettii vakavana.

Profeetta Rael

Raskaista aiheita käsiteltäessä on tärkeää pitää oma maailmansa kunnossa. Jos Rädyn yhdessä tekstissä kuljetaan elämän pohjamudissa, seuraava teksti on esimerkiksi talous- tai kulttuuriaihe. Muuten pää hajoo.

– Asunnottomista ja narkomaneista kirjoittaessani kohtalot oli-

porokoirana työskentelevään isään. Isä ja poika viihtyivät niin hyvin keskenään, että karkasivat yhdessä. Mukaansa Rätty otti valokuvaajan, joka vihasi koiria. Kuvaaja pudotti toimittajan takaisin maanpinnalle, kun teksti alkoi saada turhan purppuraisia sävyjä.

Imagen toimituspäällikkönä toimiessaan Rätty kävi 90-luvun lopulla Kanadassa tekemässä jutun ufolahkon johtajasta, profeetta **Raelista**. Haastattelun aikana Rätty puri huulensa verille, jotta pokka olisi pitänyt.

– Rael on entinen ralliautoilija Ranskasta, joka on kertomansa mukaan napattu ufoon. Hän asuu Kanadassa valtavassa talossa ja istui haastattelun aikana työhuoneessaan valkoinen avaruuspuku päällä, Rätty pyörittelee hymyillen päätään.

Työllä ei rikastu

Vaikka aiheet olisivat kuinka kiinnostavia, kirjoittaminen ei ole koskaan aluksi helppoa.

– Tunnen helvetinmoista kiinnostusta maailmaa kohtaan ja in- tohimoa aiheisiin. Pitkän tekstin tekeminen muuttuisi liian ras-

Toimittaja Panu Rätty osti kirjakaupan lehtiosastolla *The New Yorkerin*. Kartalla pysyminen edellyttää, että kahlaa läpi joukon niin kotimaisia kuin ulkomaalaisiakin lehtiä. – Internet on korvaamaton apuväline. En esimerkiksi omista enää tv:tä, mutta katson pääuutislähteykset netistä, Rätty sanoo.

viisnumeroista summaa. Sen vuoksi on tärkeää, että aiheista saa myös henkistä pääomaa.

Rätty selaa kahvilassa iPodiaan ja paljastaa, että hänen musiikkimarkunsa kulkee jazzista Clashiin. Yhteiskunnallisesti valvetunut toimittaja tallasikin aikoinaan katuja tukka pystyssä.

– Olin nuorena punkkari. Minulla oli irokeesi ja kaikki, hän nauraa.

Nykyään Rätty toimii kirjoittamisen lisäksi kouluttajana. Hänen omien sanojensa mukaan kysymys oli alun perin harrastuksesta, joka levisi käsiin. Toimituspäällikkönä työskennellessään hän ryhtyi kouluttamaan 1990-luvulla kirjoittajia Imagessa. Vuonna 2000 hän siirtyi vapaaksi toimittajaksi ja laajensi kouluttamistaan niin eri lehtitaloihin kuin yliopistoihinkin. Rätty on jakanut oppiaan myös SALin jäsenille.

Freelancerina hän kirjoittaa juttuja työhuoneessaan kotonaan Helsingin Vallilassa, jossa ainoana häiriötekijänä on Pyyri-koira. Koulutustilaisuudet ovat vastapainoa yksinäiselle työhuoneessa istumiselle. Kouluttamisen kautta hän myös pääsee käsittelemään perusteellisemmin aineksia, joita itsekin kirjoittamisessa tarvitsee.

– Ennen luentoja kuuntelen Metallia, koska sillä pääsee sopivaan vireeseen, mies virnistää. ■

kaaksi ilman henkilökohtaista intressiä. Joskus aiheiden takana on, että haluan kirjoittaa tietynlaisen tarinan.

Rätty on jo aloittanut juttua, jonka määrä olla valmis vasta ensi keväänä. Suuri työmäärä harvoin kantaa mahtaville tuntikiloille. Henkilöjuttuun saattaa olla muovikassillinen taustamateriaalia, ja esimerkiksi 12 tunnin haastattelusta itse juttuun päättyy vain jäävuoren huippu. Loppu jää Rädyn omiin arkistoihin.

– Ei tätä työtä tekisi, jos haluaisi rikastua. Pitkien tekstien tekeminen ei ole Suomessa freelancerille kannattavaa. Oli työtä miten paljon hyvänsä, ei niistä voi laskuttaa

PANU JUHANI RÄTTY

- Syntyi Valkealassa vuonna 1966.
- Aloitti ensimmäisen vakituisen työsuhteensa *City*-lehdessä 1980-luvun lopussa. Toimi Imagen toimitussihteerinä vuonna 1994 ja siirtyi seuraavana vuonna *Imagen* toimituspäälliköksi.
- Työskennellyt vapaana toimittajana vuodesta 2000. Työnantajia esimerkiksi *Helsingin Sanomien* Kuukausiliite, *Suomen Kuvalehti*, *City*, *Olivia* ja *Image*.
- Motto: Ensimmäinen versio kaikesta on paskaa (**Hemingway**).

Toimittaja kuvaa ovien lukkoja

Pauliina Susi: *Lukot*. Tammi 2008.

TEKSTI SINIKKA PIHLAMAA

Täydellisyyttä tavoitteleva äidinkielenopettaja Tanja Virrantaival on saavuttanut monien arvostamia tavoitteita: työpaikan, hyvät palkkaisen miehen ja hoidetun kodin. Idyllin taakse kätkeytyy kaipaus, toistuva pettymys: kodista puuttuu lapsi.

Koulun kirjailijatapauksissa Tanja kohtaa kontrolloidun elämänsä vastakohtaan, menestysromaanin tekijän Jussi Hirvosen. Avioero ja ex-vaimon luona asuvan lapsen kaipaaminen ovat lukinnet Jussin luovuuden; uutta tekstiä ei synny.

Sama tapahtuma saattaa yhteen yksin asuvan lukiolaistytön Ullan ja harhailevan Jeren. Kaikki neljä ovat yksinäisiä. Jokaisella on omat odotuksensa, jokainen tavoittelee onnea. Se pakenee käsistä itsekeskeisyyden, harhakuvien ja väärinymmärrysten takia.

Lukot-romaanin tekijä **Pauliina Susi** on vapaa toimittaja ja kirjailija; aikaisemmin hän on työskennellyt toimittajana ja toimitussihteerinä muun muassa *Kotiliedessä* ja *Yliopisto*-lehdessä. Hän on vaihtanut turvallisen työpaikan pätkätöihin ja kaunokirjallisen tekstin kirjoittamiseen.

Esikoisromaanin *Ruuhkavuosi* oli vuonna 2005 ehdokkaana *Helsingin Sanomien* esikoiskirjakilpailussa. Romaani kuvasi naisten kokemia ristiriitaisia odotuksia perheen, äitiyden, opintojen ja uran rakentamisen keskellä. Kaikki tavoitteet pitäisi saavuttaa heti ja yhtä aikaa. Sudelta on tänä vuonna ilmestynyt myös teos *Minuksi* – Leena Harkimo (Edita), jossa kansanedustaja kertoo vahvoista naisista ja uskaltamisesta.

Romaaneissaan Pauliina Susi ei liity voittajia ja esikuvia näyttävään osaan naiskirjallisuutta. Teokset kuvaavat hämmentyneitä, keski-ikäisiä kynnyksellä olevia naisia, jotka ovat omaksuneet ulkopuolelta syötettyjä ihanteita.

Lukot-romaanissa näkyy kaksi ajassa liikkuvaa suuntausta. Perheen kautta kuvataan yhteiskunnassa vaikuttavia trendejä sekä naisten, nuorten ja ikään-tyneiden asemaa. Romaani asettaa myös kysymyksen onnellisuudesta ja yksilön onnen tavoittelusta. Sitä pohtivat tällä hetkellä onnellisuustutkijat: filosofit, taloustieteilijät, sosiologit ja psykologit. Yhden monisyisen vastauksen antaa Petri Tammisen tänä vuonna ilmestynyt romaani *Mitä onni on*. Siinä kaksi miestä yrittää selvittää onnen olemusta.

Toimittaja-kirjailija Pauliina Susi luo kuvaa yhteiskunnan eri laidoilta; henkilöt ovat tyypiteltäviä. Kerronta etenee kronologisesti, vuorotellen kunkin henkilön näkökulmasta. Siten se on helppolukuista. Neljän henkilön kokemuksista ja heidän ympäristöstään nousee esiin ongelmia kuten huoltajusuuriroitoja, iäkkäiden dementoitumista ja nuorten syrjäytymistä. Ihmiset eivät toimi yhteisönä. Tanjan kohdalla voi puhua jonkinasteisesta selviytymistarinnasta, mutta toisaalta romaani pysyy realismissa: toiset selviytyvät, toiset eivät. Selviytyjät ovat saaneet osakseen edes minimaalisen määrän välittämistä ja huolenpitoa.

Romaanin henkilöiden lukot avautuvat ja sulkeutuvat taas. Lopussa mikään ei kuitenkaan ole entisellään, kokemukset ovat muuttaneet kaikkia. ■

Uusimmassa kirjassaan Pauliina Susi avaa ja sulkee lukkoja

MARJA-LEENA HUKKANEN

Uusi kierros

Eläköityminen olikin ammatinvaihdos

Vimma vetää Tarja Ahlstrandia maalaamaan jo kuudelta aamulla.

TEKSTI JA KUVAT TARJA AHLSTRAND

Lähes neljän vuosikymmenen mittaisen ay-toimittajan uran piti päättyä onnellisesti normaaliin eläköitymiseen. Sitä se olikin ensimmäisen hengähdysvuoden ajan. Mutta sitten se iski.

Taloon alkoi ilmestyä yhä enemmän erilaista palettia, pohjaa, pensseliä, maalipurkkia, savipakettia ja työkalua. Niiden käytöstä seurasi erilaisia luonnoksia, jopa maalauksia ja veistoksia. Alan ammattikirjallisuutta oli jo ennestään, mutta hyllymetristä tuli toinen, ja joka kirpparilta tarttui lisää. Pohjana oli kylläkin työn ohessa roikkunut maalausharrastus ja nuoruuden satunnaiset opinnot.

Pari vuotta kului nopeasti. Sinä aikana elin melkoista kulkurin elämää ja kävin erilaisia

kursseja, leirejä ja paikallisen taideyhdistyksen aktiviteetteja. Taulukasat kasvoivat nurkissa. Osa nousi kehystettynä seinille. Ensin omille ja sitten koko perikunnalle paketin myötä aina merkkipäivinä. Rahaakin alkoi kulua niin, että enää ei ollutkaan varaa harrastaa matkailua, josta työaikana haaveilin. Matkailu alkoi tuntua turhalta. Sensijaan jonkun kalliin pellavärätin ostaminen oli ihan itsestäänselvyys. Yllättävän kallis harrastus on. Varsinkin jos lähtee työntämään teoksiaan julkiseen katsastukseen.

Nyt on kulunut jo kuusi vuotta elinkautiseksi kutsumani työputken päättymisestä. Eläkepäivistä ei ole enää tietoaakaan. Vimma vetää tekemään täysiä työpäiviä, jotka alkavat usein jo aamukuudelta. Minulle niin rakas ruuanlaitto ja syöminenkin jäivät kakkossijalle.

Kuvataiteilijan työ ei toki ole pelkkää maalaamista ja savenleipomista. Varsin paljon on tehtävä työtä myös ideoiden kehittämisessä. Puhumattakaan työstä, jota kertyy, kun alkaa pitää näyttelyitä ja harjoittaa tuiki välttämätöntä imagoviestintää. Roudaamistakin riittää. Ajokilometrejä on enemmän kuin työelämän korvatut kilometrit.

Harraste tuottaa myös tilanteita, jolloin joutuu kuin vahingossa moneen kiehtovaan toimintaan. Taiteenharrastajilla on yleensä hyvin vilkasta seuraelämää. Kuuluminen taidejärjestöihin on lähes välttämättömyys. Sitä kautta ajautuu helposti myös ennalta arvaamattomiin tilaisuuksiin. Minulle kaikkein hausimpia ovat olleet lastenkulttuurin järjestelyt. Omien lastenlasten innoittamana olen toiminut mm. paikkakunnan lasten kuvataideleirien koordinaattorina ja pikku kerhojen vetäjänä. Tulipa kokeiltua myös peruskoulun kuvisopettajien tuuraamista ja muiden yhdistysten kuvataidekerhojen järjestelyjä.

Vaativuus ei kaunistakaan

Turhan kainoksi ei kannata heittäytyä, jos aikoo päästä eroon saavutuksistaan. Tiedotajan perustaidot ovat olleet tarpeen, sillä jokaisen näyttelyn järjestelyissä tiedotuksella on hyvin vahva rooli. Käytäntö opetti, että itse ei kannata lähteä tuotoksiaan arvottamaan. Muutoin tekee Palmut. Viisainta on turvautua ammattilaisten osaamiseen, niin näyttelyn järjestelyissä, kuin julkiseen esittelyyn mene-

vien valinnoissakin. En voi kieltää, ettenkö alkuvuosina tunkenut näyttelyyni itsepäisesti jotakin koreata kultaraamista penskataulua ikään kuin ahkeruuden palkkana.

Nyt lyhyt uudisammattini on tuottanut lähes parikymmentä omaa tai kimppanäyttelyä, ja pääsy puoliammattilaisten Espoo Artin joukkoihin ja matrikkeliin oli jo tunnustus siinänsä. Näyttelyitä on eri puolilla maata useita vuodessa.

Entä mitä tällä touhulla haen? Kun tietäis! Joka aamu vain nousen uuteen aamuun täynnä intoa ja marssin puoli taloa vallanneeseen ateljeetilaani, puristelen tuubeja ja kalustelen erilaisia työkaluja. Minulla on alkanut uusi kierros.

Harrastajamaalarin on turha unelmoida suurista myyntituloista. Joskus joku ystävä ja sukulainen ostaa jotakin, mutta toiminnan kustannuksia niillä ei paljon peitetä. Jokainen harrastus maksaa, sehän tiedetään. Saisin vaihtaa pensselit painepesuriin, jos mielisin voitolle päästä. Puhumattakaan, että elättäisin itseni. Siksipä olen monesti huokaissut helpotuksesta, että en silloin nuorena päässyt taiteilijan oppiin, vaan oli haettava kuukausipalkkaista ammattia.

Harrastus on lisännyt paljon elämänlaatuani ja muuttanut käsitystäni ikääntymisestä. Habaakin on tullut lisää, ja ilonaiheita löytyy kuin lapsena konsanaan. Näyttää siltä, että tällainen hullun luovuuden irtipäästäminen on melko tervehdyttävää. Kunpa muistaisi aina ottaa sen vapaaehtoisena, ja leikkinä. ■

Kesällä Tarja Ahlstrand veti taideleirin 30 lapselle ja näyttelyjä hänellä on ollut jo useita.

Ylistys joutilaisuudelle

Unelmani vuorotteluvapaasta toteutui yli vuosi sitten. Työnantajani suostui jaksottamaan vapaani kahteen osaan ja näin sain mahdollisuuden seurata puutarhaani kaksi pitkää kasvukautta.

TEKSTI JA KUVAT IRMELI ANTTIROIKO

Vuorotteluvapaan piti olla minulle unelmien täyttymys. Työvuosiini ei ole sisältynyt äitiyslomia tai muita pidempiä vapaita, jotka olisivat suoneet välivuoden työntekoon. Vuosilomatkin ovat ajoittuneet pääasiassa myöhäissyksyyn tai talveen, koska puutarhalehdessä aineiston kokoaminen painottuu kasvukauteen.

Toivoin vapaalta yksinkertaisesti aikaa, jolloin saisin vain olla ja tehdä sitä, mikä tuntuu hyvältä, hoitaa puutarhaani ja vaikkapa matkustella. Alussa myös ajatus jäädä aamulla loikoilemaan tuntui ruhtinaalliselta, sillä edestakainen työmatkani on päivittäin noin 160 km ja se lisää työpäivieni pituutta parilla tunnilla.

Halusin myös kerätä voimia ja uusia ideoita, jotta jaksaisin tehdä töitä täyspainoisesti eläkeikäni asti. Suoritin ennen vuorotteluvapaa-

tani Taideteollisen korkeakoulun *Editointi aikakauslehdessä* -kurssin. Tunsin, että kouluttautumisen ja vapaan jälkeen olen hyvässä iskussa palatessani jälleen työelämään.

Toisin kuitenkin kävi. Kun palasin toimitukseen ensimmäiseltä vuorotteluvapaajaksolta, en saanut enää omaa työtäni sellaisenaan takaisin. Työvoimatoimiston papeireissahan tosin lukee, että työnantaja ei ole velvollinen palkkaamaan vuorotteluvapaaista entiseen työhön vaan voi osoittaa hänelle myös muita tehtäviä. En kuitenkaan osannut aavistaa, että asia koskisi minua, joten pettymiseni oli suuri.

Hortonomi ja toimittaja

Lähdin aikoinaan puutarha-alalle piirtämisen innoittamana. Käsiini osui *Pellervossa* ollut juttu naisesta, joka opiskeli suunnittelulinnan hortonomiksi. Innostuin, sil-

lä tätähän minäkin haluaisin tehdä. Kysyin silloisesta Maatilahallituksesta neuvoja päästäkseni opiskelemaan Lepaan puutarhaopistoon. Sain mustekynällä kirjoitetun kaulan kirjeen ja tiedot opiskelumahdollisuuksista itse professori **Toivo Rautavaaralta**.

Niin valmistuin puutarhasuunnittelijaksi. Onnenpotku oli myös päästä töihin Puutarhaliittoon. Puutarha-alan keskusjärjestö oli 1980-luvun alussa haluttu työpaikka, ja sen palveluksessa oli monia alan arvostettuja henkilöitä ammattikonsulentteina. Minusta tuli yksi heistä, kotipuutarhakonsulentti, jonka töihin kuului avustaa *Kotipuutarha*-lehteä.

Jatkuvaa oppimista

Kirjoitin sydämeni kyllyydestä. Silloinen esimieheni, toimituspäällikkö agronomi **Stiina Saarnijoki** editoi ja ohjasi kirjoittamisessa. Hän lähetti minut journalismin peruskurssille Tampereelle ja siitä alkoi työni puutarhatoimittajana.

Työuraani on mahtunut vuosien varrella antoisia journalismin lyhytkursseja, joista yksi haastavimmista oli **Marketta Rentolan** vetämä *Luova kirjoittaminen* -kurssi. Toinen tärkeä kurssi on ollut nykyisen *IADE:N* editointikurssi, jonka opit panivat tutkimaan toimituksen

työprosessia ja editoivaa työtapaa. Opiskelin myös AMK-hortonomiksi päivittäkseni puutarha-alan tietouttani ja ollakseni vuorovaikutuksessa muihin alan ammattilaisiin ja opiskelijoihin. Tuota kolme vuotta en kadu, vaikka opiskelu työn ohessa oli raskasta.

Olen ollut toimitussihteerinä Suomen ensimmäisessä puutarhaharrastajille suunnatussa erikoisaikakauslehdessä, jossa oman alan tietämys on tuiki tärkeää, mutta jossa ei ilman journalistista osaamista pärjää. *Kotipuutarha*-lehteä tehtiin aikoinaan ehkä ”intuition” pohjalta, mutta 1990-luvulla kilpailu kiristyi ja siitä lähtien lehden tekeminen on ollut määrätietoista ja sen tekijöitä on koulutettu säännöllisesti journalistiikassa. Erikoislehdessä työskentelevä ei voi kuitenkaan unohtaa oman ammatti-alan täydennyskoulutusta tai osallistumista alan tapahtumiin.

Joutilaita päiviä puutarhassa

Mikään ei kuullosta ihanamalta kuin saada vuosi vapaata päivätyöstä ja lisäksi tästä joutenolosta maksetaan. Minun aikani tulisi kulumaan oman puutarhani ja vanhan taloni kunnostamisessa.

Olen puutarhafriikki. Puutarhanhoito on minulle rakas harras-

tus ja oma piha mainio koekenttä, jonka onnistumiset ja pettymykset päätyvät myös teksteihini. Haluan kirjoittaa realistisesti, en pelkään tunnelmoiden ”trooppisesta rehevyydestä, loistokkaasta kukinnasta tai kesän hehkeimmistä väriiloistosta”.

Päivät kuluvat joutuisasti ulkona, ja kas kummaa, aina ei edes huomaa illan pimenemistä tai sateen alkamista. Puutarhanhoito rentouttaa! Pihassa puuhaillessa ei tarvitse ajatella tuottavuutta ja asiat voi tehdä suurpiirteisestikin. Vuorotteluvapaalla saa pukeutua virttyneeseen villapuseroon, mutta kun kuvataan lehteen, tarvitaan usein jonkinmoista stailausta.

Isossa pihassa riittää kohennettavia nurkkia. Kun olen perustanut puutarhani kertaalleen, voin aloittaa alusta, sommitella vanhat kukkapenkit uusien tuulahdusten mukaan tai kehittää suurta unelmaani, sisäänkäyntiin rakennettavaa viherhuonetta.

Työssäni olen saanut kulkea puutarhamuodin kärjessä mutta vuorotteluvapaalla olen tietoisesti halunnut unohtaa trendit ja elänyt arkielämää. Oman puutarhan kautta asiat konkretisoituvat ja olen joutunut ihan oikeasti taistelemaan esimerkiksi kotiloita ja kuivuutta vastaan. Yhä äärimmäisem-

miksi muuttuneet olosuhteet koettelevat harrastajapuutarhurin taitoja siinä kuin ammattitarhurinkin osaamista.

En ole kokonaan voinut unohtaa työminääni, olla puutarhatoimittaja. Kuvaan omaa pihaani jatkuvasti, sillä sehän on tässä kätteni ulottuvilla. Ikuistan niin epäonnistumiset kuin onnistumisetkin. Etsin erilaisia kuvakulmia ja tunnelmia, sadetta, hallayön tuhoja, kuuran peittämiä pintoja tai porottavan aurinгон aiheuttamaa kuivumista. Puutarhassani on erilaisia yksityiskohtia ja uusia syntyy joka kesä, joten toivon löytäväni kiinnostavia kuvakulmia jatkossakin.

Olen vapaani aikana pyrkinyt myös hankkimaan uutta näkökulmaa alaan ja tutustunut ammattimaiseen viherrakentamiseen. Kiireisinä työvuosina siihen ei löytynyt aikaa, vaikka kiinnostusta olisi ollutkin. Olen tavannut alan ammattilaisia matkoilla ja työmailla ja saanut tietoa niin puutarha-alan näkymistä kuin käytännöstäkin, kuten katteiden käytöstä, lannoittamisesta sekä viheralueiden hoidosta.

Toisen vuorotteluvapajaksoni aikana kypsytettiin päätös olla palauttamatta entisiin tehtäviini. Uusiin asioihin tutustuminen ja vapaus, jota sain maistaa, rohkaisevat kokeilemaan uutta. ■

Pihan keskipiste myös lokakuun huuruksena päivänä on kasvihuone. Kesällä tätä ylpeydenaihetta käytetään tomaatin kasvatuksen lisäksi myös kesähuoneena.

TAKO-infoa jakamassa Jarmo Häkkinen ja sanan kuulolla Tuula Koivuniemi, Maarit Nilsen ja Sirkku Rantala-Vitikka.

TAKO-ilta innostutti

Kolmiokirjan toimitusosastoon on viime vuosina tullut uusia, nuoria jäseniä, joille tieto TAKOsta ja sen käyttömahdollisuuksista on jäänyt hieman epäselväksi. Niinpä kutsuimme Journalistiliiton asiamies Jarmo Häkkisen Ouluun kertomaan, mitä TAKO eli toimituksellisen henkilöstön ammatillinen kehittämisohjelma käytännössä tarkoittaa ja miten sitä voi käyttää. Asia koettiin tärkeäksi, sillä osastomme 11 jäsenestä paikalla oli 8.

TEKSTI JA KUVAT: HEIDI NISKALA

Jokaisella Journalistiliiton jäsenellä, myös kesätyöläisillä ja määräaikaisilla työntekijöillä, on oikeus kahteen TAKO-koulutuspäivään vuodessa. Ne kirjataan vuosittain koulutussuunnitelmaan

ja -budjettiin. Päivien kertyminen alkaa työsuhteen alkamispäivästä kalenterivuosi kerrallaan, ei siis kalenterivuoden alusta. TAKO voi olla täydentävää ammattikoulutusta yrityksen sisällä, tai ulkopuolisia kursseja ja itsenäistä opiskelua. Se on

omaehtoista, mutta koulutukseen liittyvät kulut matkoiheen, yöpymiseen ja päivärahoiheen kuuluvat työnantajan maksettaviksi. TAKOsta sovitaan aina yhdessä työnantajan kanssa. Jälkikäteen ei voi ilmoittaa käyttäneensä TAKO-päiviä.

Sen sijaan työnantajan kanssa voi sopia TAKO-päivien käyttämisestä etukäteen. Viiden vuoden kuluessa kertyneet 10 päivää pitäisi käyttää, sillä sen jälkeen kertyminen alkaa alusta. TAKO-päiviä ei voi kerryttää loputtomasti, vaan on suositeltavaa käyttää ne vuosittain.

Mikä on TAKOa, mikä muuta koulutusta?

Aika monelle oli epäselvää, miten TAKO eroaa muusta ammatillisesta koulutuksesta, joka työnantajalle kuuluu. TAKOON ei lueta kuuluvaksi sellaista koulutusta, joka liittyy olennaisesti työn tekemiseen ja työnantajan järjestettäväksi, kuten uusien työvälineiden hallinnan opettelu. Olennaista on, että TAKO:ssa asianosainen voi itse päättää, mitä haluaa. Yhdessä työnantajan kanssa todetaan, että koulutus on kehittymisen kannalta hyödyllinen juttu. TAKON ei tarvitse olla ahtaasti omaan työnkuvaan liittyvää, vaan se voi olla myös omaa maailmankuvaa avartavaa. Tällaisia ovat mm. kieliopinnot. Moniin Journalistiliiton järjestämiin koulutuksiin voi käyttää TAKO-päiviä. Muutaman

päivän kurssit ja koulutusjaksot on helpompi sovittaa oman työn lomaan kuin pitemmät opiskelujaksot, joiden toteutuminen edellyttää suurempia työ- ja lomittajajärjestelyjä. Kahta päivää pitemmistä koulutusjaksoista kannattaa sopia hyvissä ajoin työnantajan kanssa, mieluiten kirjallisesti. Jarmo muistutti myös stipendien käytöstä koulutuksen tukena.

Miten ja mihin TAKOa voi käyttää?

Koulutuskäytännöt vaihtelevat eri lehtitaloissa. Kolmiokirjassa TAKO-koulutukseen on useimmiten suhtauduttu myönteisesti, mutta sopivien koulutuspäivien löytäminen ei aina ole ollut helppoa. Vaikka TAKO-päiviä on päässyt kertymään viisivuotiskauden yli, on työnantajan kanssa päästy sopimukseen niiden käyttämisestä. Pitempikestoisia TAKO-jaksoja on käytetty mm. atk-ajokorttiin, viron kielen omaehtoiseen opiskeluun, viestinnän PD-koulutukseen tai osana yliopisto-opiskelua (espanjan kielen approbatur, kirjallisuuden opinnot). Lyhyempiä TAKO-jaksoja on käytetty mm. Ba-

rents Press Internationalin seminaariin, ulkoasutyöpajaan, luovan kirjoittamisen ja valokuvauksen kurssiin, julkaisunvalmistuskurssiin ja Mediapäiville osallistumiseen.

Tieto tarpeen

Koulutuspainotteista iltaa kevennettiin paitsi maittavalla iltapalalla, myös pienellä reippailulenkillä sateisessa Nallikarissa ja saunomisella. Etenkin toimitusosaston tuoreimmat jäsenet olivat sitä mieltä, että info tuli tarpeeseen. Ajatusten vaihtaminen TAKO-kokemuksista oli kiinnostavaa ja herätti uusia ideoita. Myös mahdollisuus päästä puhumaan suoraan liiton edustajan kanssa oli antoisaa. Tämä on yksi tapa lähentää jäseniä ja liittoa, sillä TAKON lisäksi ehdittiin puhua asioista laajemminkin.

Suurin este TAKON käyttämiselle tuntuu olevan sopivan koulutuksen löytäminen. Siinä suhteessa Journalisti voisi auttaa tiedotamalla enemmän erilaisista koulutusmahdollisuuksista. TAKO-illan info lankesi hedelmälliseen maaperään, sillä jokainen aikoi hakeutua TAKO-koulutukseen heti, kun sopiva tilaisuus koittaisi. ■

Reippaat lenkkeilijät sateisen Nallikarin maisemissa: Heidi Niskala (vas.), Päivi Kangasniemi, Jarmo Häkkinen ja Anni Moilanen.

Nythän on niin että SAL:n julkaisutyöryhmässä on kertakaikkiaan ideat vähissä mitä tulee Lööpin sisältöön. Tilanne on niin paha, että kriisipalaverin epätoivoisina hetkinä päätetään lehden kirjoitustaidoton taittaja pakottaa kirjoittamaan juttu kesägraafikon pestistään, ikäänkuin jonkinlaisena vaihteluna/jatkumona Lööpin vuotuiselle kesätoimittajajutulle. Joten:

Kesägraafikko kertoo

TEKSTI JA KUVAT UNTO HELO

Ensireaktio toimeksiantoon on – vaikkakin turhaan – kohteliaan mutta jyrkän torjuva. Varsinkin kun median, missä tuotos julkaistaisiin, lukijakunta koostuu hyvin pitkälti ammatikseen kirjoittavista ihmisistä. Joille muuten kaikki kunia. Ei nimittäin ole mitään helppoa hommaa tämä kirjoittaminen.

No niin. Kaikki sai alkunsa jo loppuvuodesta 2007, kun sain viiheen, jonka mukaan Suomen Kuvalehdessä voisi olla jonkinlaisia avustavia taittajanhommia tarjolla. Se ei tosin johtanut mihinkään sillä kertaa siitä syystä, että unohdin koko asian muiden kiireiden lomassa, kunnes sain uuden tiedustelun asian tiimoilta. Tällä kertaa otin puhelimen siihen kuuluisaan kauniiseen kätehen.

AD Pekka Lehtisen kanssa käydyn puhelinkeskustelun tuloksena sovimme tapaamisesta, jossa ilmeisesti mikään ei mennyt liian pahasti vikaan kun seuraavaksi jo olinkin yhden päivän mittaisessa työhön perehdytyksessä.

Vaikka alku oli ehkä hankalaa, niin tarkasti edellisistä numeroista mallia katsoen ja alituisen kokeilemista kollegoilta apua anoen

lopulta osasin kuin osasinkin laittaa kirjankansien kuvat – joiden perään pahimmillaan joutui soitamaan kustantamoihin siinä tapauksessa jos niitä ei löytynyt näiden nettisivuilta – niille tarkoitettuille paikoille, ja määrittää tekstien muutuilut asianmukaisella tavalla sekä sovittaa palstat tasan tarvittaessa tiivistämällä tai toimitussihteeriltä lyhennysapua pyytämällä.

Kaikenkaikkiaan siis kykenin loihtimaan julkaisujärjestelmän kautta saadusta kuva- ja tekstimateriaalista aukeaman, joka näytti tarpeeksi paljon siltä kuin *Suomen Kuvalehden* kirja-arvosteluaukeaman tuleekin näyttää. Ja vielä toimittamaan sen eteenpäin reproon ja sitä kautta painatettavaksi lehteen.

Näin ollen kansani voitiin siirtä neuvottelemaan tulevista lomasisijaisuuksista. Ja vaikka tämä ajankohtaisuudellisuus- ja/tai muista syistä onkin määritelmällisesti kesägraafikko-aiheinen artikkeli, emme voi ohittaa sitä tosiasiaa että kesägraafikkoutta edelsi talvigräafikkous, joka, vaikkakin tätä lyhempana ja hajanaisempana kokonaisuutena, muurasi tälle perustan.

Talven ja kesän välissä valitettavasti oli kevät, jonka aikana työpa-

nostani ei Maistraatinportissa niin kipeästi ja kaiken aikaa tarvittu. Kuten on muuten asianlaita myös syksyn kohdalla – mutta ei mennä asioiden edelle. Päinvastoin, tässä vaiheessa kun varsinainen kesägraafikkous on jo jonkin aikaa sitten taakse jäänyttä todellisuutta, joudumme pikemminkin palaamaan ajassa taaksepäin.

Siis menneeseen kesään. Länsi-Pasilassa sijaitsevan lehti-imperiumin ytimeen.

Itse työn kulku tulikin jo lyhyesti kuvailtua edellä. Pääpaino oli siis samalla sabluunalla numerosta toiseen toteutuvien vakioaukeamien taittamisessa, kuten juuri mainitun kirja-aukeaman sekä muiden Kohtaamiset-osion sivujen, joiden aihepiirit sijoittuvat kulttuuriin ja ihmisiin. Vakigräafikkojen – siis niiden jotka eivät sillä hetkellä satuneet olemaan lomalla – voidessa näin keskittyä kunnianhimoisempien artikkelikokonaisuuksien visualisointiin. Jollaisia itsellenikin joutui mahdollisuus taittaa aina silloin tällöin. Ja hyvä niin, koska vakiosivut, joita on nopea tehdä mutta joissa vaarana on hienoinen puuttumus, ja itsenäisesti taitettavat sivut enemmän sijaa ns. luovuudelle an-

tavina mutta hitaampina ja haastavampina tehdä tarjosivat toisilleen sopivaa vastapainoa.

Alusta asti ihmetytti miten se hirmuinen stressi ja kiire johon on tottunut – mutta jota ei kuitenkaan ikinä ole oppinut aivan täysin sietämään – kaikissa tähänastisissa graafikonhommissa, lähes loisti poissaolollaan. Lehti valmistuu ainakin lähes joka tiistai ajallaan ilmapiirin pysyessä silti rentona ja mukavana. Voiko tällainen edes olla työn tekoa?

Tiistai-iltapäivisin, lehteä saattohoidettaessa painoon, oli jopa aikaa niinsanotuille sinarieväille. Sinari tulee sanasta sinikopio ja on jäänne muinaisilta ajoilta jolloin sellaisia on käytetty vedosliikenteessä. Eväs

taas tarkoittaa yleensä leipää, juustoa, kinkkua, hedelmiä, vihanneksia ynnä muita herkkuja, joita toimituksen se edustaja jolle vuoro on sillä kertaa langennut, käy läheisestä elintarvikemyymälästä määrättyllä summalla hankkimassa, ja joita sitten nautitaan yhdessä päivänpoltta- vian puheenaiheiden, iltapäivälehtien horoskooppien ynnä muun juuruilun kera ilman suurtakaan kiireen tuntua. Vaikka lehden pitäisi aivan kohta olla valmis painoon. Mikäs sen mukavampaa, ja täydellä vatsalla jaksaa taas, vaikka uhkaisi pahimmillaan mennä vähän kiireen puolellekin jossain vaiheessa.

Keskiviikkoisin saattoi seuraavan numeron materiaaleja odotellessa vaikka nauttia niinsanotus-

ta kesästä. Kesägraafikkouden pienoisena varjopuolena ei nimittäin viikonloppua pidempiä retkiä ollut juuri mahdollisuutta suunnitella tekevän. Onneksi kuitenkin esimerkiksi satunnaisten perjantaille sijoituvien bändikeikkareissujen kohdalla pystyi varsin joustavasti sopimaan erikoisjärjestelyistä.

Kerrotaan nyt vielä, ettei jää epäselväksi – eikä vain siksi että on olemassa mahdollisuus että joku asianosainen lukee tämän – että viihdyin / viihdyn / olen viihtynyt vähintäänkin mainiosti. Hyvässä porukassa laadukkaana lehden tekeminen tuntuu puolustusvoimien mainoslau- setta mukailleen työltä, jolla on tar- koitus. Ainakin armeijasta vapautel- lulle toimi paremman puuteessa. ■

Kesägraafikko työnsä ääressä. (Lavastettu tilanne.)

* . CX63*

SALilla

KERRON PÄÄTÖMITYKSILLE, ETTÄ ALAN SELLAINENKSI KÄYVÄTUKSI MONIOSAAJAKSI. PISTIN ALUKSI LEHDEN VERKKOSIVUILLE KAKSI VIDEOPÄTKÄÄ

SAL- uutisia

TOIMITTAJIEN JOULULAULUT

■ Perinteiset toimittajien Kauneimmat joululaulut tiistaina 9.12. klo 17 Lähetyskirkossa, Tähtitorninkatu 18. Juontajana pastori Teemu Laajasalo. Tarjoilua ja seurustelua klo 16 alkaen. Tervetuloa! Järjestää Suomen Lähetysseuran viestintäyksikkö

SAL:N SYNTÄRIT HUHTIKUUSSA

■ Raapusta jo nyt kalenteriisi iso kukka 15.4. kello 18 kohdalle. Nimittäin silloin SAL täyttää kunniakkaat 70 vuotta ja pitää illanjuhlan. Ohjelmasta ja illalliskortin hinnasta tiedotetaan www-sivuillemme ja seuraavassa Lööpissäkin siitä kerrotaan lisää.

...TALOUSNÄKYMÄT OVAT KEHNOT...
TALON KAHVI MAKSAA JATKOSSA EURON KUPPI

MINÄ IHMETTELEINKIN, ETTÄ MITÄ SE ISO MIES ITKEE.

